

Андрій САВЧИШКІН,

студент групи 746ю гуманітарно-правового факультету
Національного аерокосмічного університету ім. М.С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: a.o.savchyshkin@student.khai.edu

Науковий керівник: Світлана АНДРЕНКО,

кандидат юридичних наук, помічник ректора
Ректорату Національного аерокосмічного
університету ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний
інститут», Харків, Україна
e-mail: sweta-a@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-2900-3120

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.18>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НОСІННЯ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ЯК ЗАХИСТ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

***Анотація:** Кількість випадків незаконного носіння зброї та вибухових речовин зростає. Це загрожує, зокрема, безпеці освітнього середовища. Носіння зброї, вибухових речовин у місцях пов'язаних з освітнім процесом становить більшу небезпеку для суспільства, ніж носіння в інших публічних місцях. Саме тому за діяння передбачена кримінальна відповідальність та саме тому воно має бути виокремлено в окрему частину відповідної статті. Посилення превентивних заходів та більш детального кримінально-правового регулювання цього питання є актуальним. Розглядається питання кримінальної відповідальності за незаконне носіння зброї та вибухових речовин у закладах освіти як одного з інструментів забезпечення безпеки освітнього середовища. Зазначено фактори які підвищують небезпеку вчинення зазначеного діяння. Запропоновано виокремлення діяння в окрему частину статті 263 Кримінального кодексу України.*

***Ключові слова:** зброя, освітнє середовище, безпека, вибухові речовини, запобігання.*

Людина, її життя і здоров'я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Саме тому важливим є захист цих цінностей. Здійснюється цей захист різними шляхами. Одним з них є криміналізація діянь, якими на ці цінності посягаються. До таких діянь, відносять, зокрема, носіння вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу [2]. Суспільна небезпечність такого діяння полягає в тому, що воно створює сприятливі умови для вчинення злочинів із використанням зазначених предметів [3]. Саме в цих сприятливих умовах й полягає підвищена небезпека діяння, при вчиненні його у місцях, пов'язаних з освітнім процесом.

Небезпека носіння вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу, при вчиненні його у місцях, пов'язаних з освітнім процесом полягає, по перше, в великій кількості людей, що знаходиться у цих місцях. По друге, ці люди у більшості є дітьми або молоддю (особами до 35 років [6]). А це створює загрозу для національної безпеки держави через демографічну кризу,

оскільки Україна – перша за смертністю [4] та остання за народжуваністю держава [5]. В таких обставинах, будь яка загроза людському потенціалу держави має сприйматися як загроза національному існуванню. По третє, якщо звзити коло місць, пов'язаних з освітнім процесом, то частина цих закладів складає науковий потенціал держави. Тобто, здійснюючи кримінальні правопорушення із застосуванням зброї або вибухових речовин у місцях, пов'язаних з освітнім процесом відбувається суттєвий вплив як на демографічну ситуацію так й на науковий потенціал країни. Також, у зв'язку з бойовими діями, зростає кількість незареєстрованої вогнепальної зброї. Це спричиняє зростання потенціалу вчинення протиправних діянь з використанням зброї. В цьому полягає підвищена суспільна небезпека зазначеного діяння. Крім того, такі інциденти створюють відчуття небезпеки не тільки у безпосередньо постраждалих, а й у суспільства в цілому. Це призводить до втрати у суспільства довіри до освітніх інститутів.

Носіння зброї або вибухових речовин є однією з форм діяння визначеного ст. 263 Кримінального кодексу України. Носінням зброї або вибухових

речовин є умисні, вчинені без передбаченого законом дозволу дії по переміщенню, транспортуванню особою безпосередньо при собі зброї або вибухових речовин (в руках, одязі, сумці, спеціальному футлярі, транспортному засобі тощо) [7]. Але під кваліфікацію діяння за ч. 1 ст. 263 Кримінального кодексу України підпадає також й зберігання, придбання, передача та збут. Тому, через зазначену вище небезпеку та специфіку діяння, доцільно відмежувати носіння зброї або вибухових речовин в окрему частину статті 263 Кримінального кодексу України.

Пропонована окрема частина статті 263 Кримінального кодексу України має містити склад правопорушення, що має такі ознаки: об'єкт – громадська безпека в частині убезпечення від порушення правил обороту вогнепальної і холодної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, предмет – вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини і вибухові пристрої, холодна зброя (кинжалі, фінські ножі, кастети), об'єктивна сторона: носіння – умисні, вчинені без передбаченого законом дозволу дії по переміщенню, транспортуванню особою безпосередньо при собі (в руках, одязі, сумці, спеціальному футлярі, транспортному засобі тощо) предмету злочину, місце – заклад освіти, суб'єктивна сторона – прямий умисел, суб'єкт – особа у віці від чотирнадцяти років.

Місце є обов'язковою ознакою зазначеного діяння. Заклад освіти – це юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність (пункт 6 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту»). Освітньою діяльністю є діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті (п. 17 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту»). Освітній процес – це система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей (п. 16 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту»). Компетентністю є динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (п. 15 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту») [8]. Спираючись на надані визначення, закладом освіти можна вважати юридичну особу, основним видом діяльності якої є діяльність спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію системи науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її динамічних комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Отже, зважаючи на підвищену небезпеку та на надані ознаки діяння, можна запропонувати такий текст для додаткової частини статті 263

Кримінального кодексу України: «носіння у закладах освіти вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу». За це діяння має передбачатися посиленна відповідальність.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 22.11.2024).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.11.2024).
3. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України. Том 2. URL: <https://meگو.info/матеріал/науково-практичний-коментар-кримінального-кодексу-україни-том-2-ковальський-вс-2009р> (дата звернення: 22.11.2024).
4. Country comparisons: death rate : The world factbook. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/death-rate/country-comparison/> (дата звернення: 22.11.2024).
5. Country comparisons: birth rate : The world factbook. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/birth-rate/country-comparison/> (дата звернення: 22.11.2024).
6. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 22.11.2024).
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04#Text> (дата звернення: 22.11.2024).
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.11.2024).

A. Savchyshkin, S. Andrenko

Criminal liability for carrying weapons and explosives as protection of the educational environment.

Abstract: The increasing number of cases of illegal possession of weapons and explosives threatens the safety of the educational environment. Carrying weapons and explosives in the educational environment is more dangerous than in other public places. Therefore, this act should be criminalized and a separate part of the relevant article should be introduced. Strengthening preventive measures and detailed criminal law regulation of the issue is relevant. It is considered to introduce criminal liability for illegal carrying of weapons and explosives in educational institutions. The factors that increase the risk of committing this act are noted. It is proposed to separate

this act into a separate part of Article 263 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: weapons, educational environment, security, explosives, prevention.

Зразок для цитування:

Савчишкін А., Андренко С. Кримінальна відповідальність за носіння зброї, вибухових речовин як захист освітнього середовища. Пропілеї права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. №5. С. 66-68. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.18>.